

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

Сўз — халқаро кузатувчиларга

Ўзбекистон — изчил ривожланаётган, келажаги буюк мамлакат

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини кузатиш учун келган хорижий давлатлар ва халқаро ташкилотлар вакиллари ЎзА мухбирларига мамлакатимиз тараққиёти, иқтисодий ва демократик ислохотлар самаралари ҳақидаги фикрларини баён этди.

Дарио ЧИТАТИ, Олий геосиёсий тадқиқотлар ва турдош фанлар институтининг "Евросиё" дастури раҳбари (Италия):

— Ўзбекистон — изчил ривожланаётган давлат. Бу мамлакатнинг ялли ички маҳсулотининг барқарор ўсишида яққол кўзга ташланмоқда. Ўзбекистоннинг сайёҳлик салоҳияти жуда юқори. Илк бор Тошкентни кўрганимда, унинг тароватидан жуда ҳайратланган эдим. Шаҳрининг мукаммал инфратузилмаси, миллий ва замонавий руҳи ўзида муҳассам этган гўзал қиёфаси менда доимо унутилмас таассурот уйғотди. Қадимий Самарқанд, Бухоро ва Хива шаҳарлари ноёб тарихий обидалари ва жозибаси билан барчани ўзига жалб эта олади.

Сайлов кунини Хива шаҳрида овоз бериш жараёнларини кузатаман. **Ду ЯНЬЦЗЮНЬ, Замонавий халқаро алоқалар академияси президенти ёрдамчиси (Хитой):**

— Ўзбекистонда хотин-қизлар манфаатларини таъминлашга алоҳида эътибор қаратилаётганини яхши биламиз. Ўзбекистон Республикасининг Конституциясидан хотин-қизлар ва эркеклар тенг ҳуқуқлидирлар, деган алоҳида модда жой олгани диққатга сазовор. Зеро, бу тамойил мен билган бошқа ҳеч бир конституцияда учрамайди.

Ҳар бир миллатни миллат сифатида ушлаб турадиган фазилатлари бўлади. Худди шундай байриқенглик, олийжаноблик, ўзаро ҳурмат, ўзгаларга яхшилик қилиш энг қадри фазилатлардир. Халқимизда азал-азалдан ёши улугларга алоҳида эҳтиром кўрсатилади. Зеро, ҳаёт фалсафасини теран англаган нуроний отахон онахонларимиз ҳар бир ишда бизнинг биринчи устозларимиз.

— Биз кексаларга ҳар томонлама ғамхўрлик, иззат-икром кўрсатилаётганидан мудом бошимиз осмонда. Кексалик гашти деганда кўпчилик фақат оёқни узатиб ётишни тушунади, — дейди пойтахтимизнинг Юнусобод туманида истиқомат қилувчи саксон ёшли Маҳмудхожи ота. — Барча оруз-умидларга фақат меҳнат орқали эришиш мумкин. Азизахон аянгиш ўттиз йил мактабда ёш авлодга билим берган. Фарзандларимизни ҳалол меҳнат орқали воляга етказдик, ўқитдик, уйил-жойли қилдик. Уйил-қизларимиз, невараларимизнинг меҳнатга муҳаббат қўйишида, аввало, ўзини ўрнак бўлишимиз керак. Аслида бодгади юмушлар ўйилларимдан ортмайди. Аммо мен лимон парварлишига, дарахларни пайвандаш ишларига бош-қош бўлиб тураман. Йиллар давомида орттирган тажрибаларимни невараларимга ҳам ўргатиб бораман. Уларнинг юрт қорига ярайдиган инсон бўлиб воляга етганини кўрсак, меҳнатларимизнинг самараси билинади...

Дарҳақиқат, остона ҳатлаб кўчага чиқиш олдидан хонадонларимиз фаршга бўлимиз кексаларимиздан, албатта, оқ фотиҳа оламиз. Эртаю кеч юрт тинчлиги, фарзандлар омонлигини тилаб ўтирайдиган ёши улугларимизнинг дуолари ижобатини мана бугун ҳар биримиз юрт тараққиёти, фаровонлигида кўриб турибмиз.

БЕДОРЛИККА ДАЪВАТ

Ҳар қандай песа, одатда театрда сахналаштириш учун ёзилади. Шу боис аксарият драматурглар таржиман ҳолида театр билан боғлиқ муайян фаолият кечини кўпчиликка маълум.

Нурилла Аббосхон драматургиясини қадрлайман. Бироқ унинг "Бурч" драмаси сунъийлик, зўрақчилик, персонажаҳлар иллюстративлиги яққол кўриниб тургани учун менга маъқул бўлмади. Бу ҳақда муаллиф билан ҳам очик гаплашдик. Ана шу песаининг Бухоро вилоят мусиқали драма театрида сахналаштирилаётгани, уни режиссёр Валижон Умаров қайта кўриб, гоё ҳаммуаллифи бўлганини эшитиб, бу ижодий лойиҳанинг муваффақиятига у қадар ишонмадим. Иттифоқо, Маънавият тарғибот маркази томонидан бошқа турли ташкилотлар, жумладан, "Жаҳон адабиёти" журнали билан ҳамкорликда Бухоро шаҳрида ўтказилган "Ёшлар маънавиятини шакллантиришда драматургия ва те-

атринг роли" деб номланган илмий-амалий анжуман доирасида Бухоро театрининг "Бурч" спектаклини томоша қилиб, хавотирим асоссиз эканидан хурсанд бўлдим. Спектаклнинг сахналаштирувчи режиссёри Сайфиддин Мелиевни астойдил табрикладим.

27 март — Халқаро театр кунини

"Бурч", юқорида айтилганидек, декларатив характердаги песа эди. Харбий сулола. Шаҳарасини Туркистонни чор Россияси босиб олган XIX аср ўрталаридан бошлаб белгилайдиган замонавий зобитлар оиласи. Оила бошлиғи — полковник Раҳимжон Камолов. Қаңдай вазият юз бермасин, бурчга содиқ Камоловлар оиласи ва-

киллари голиб келади. Қийинчиликларини енгиб, юксак маънавий қиёфаларини сақлаб биладилар. Песа Ватан ва инсонпарварлик туйғулари тантанаси учун жон берган фидойилар хотирасига ҳурмат, юртга, бурчга садоқат ва жасоратни улуглаш гоёлари билан яқун топади. Мазкур гоёларни бошқачароқ тараннум этган спектакл ҳам шу песа сюжетига асосланади. Унда кўпим йироқлашмаган ҳолда композиция жиҳатидан тамом ўзгарган, айрим янги сахна-лавҳалар қўшилган. Декларативлик ўрнини кучли публицистик мотивлар ва пафос эгаллаган. Режиссёр гўё бонг урмоқчидай, спектаклни бошдан-оёқ публицистик йўсинда ифода этилади-ган ижтимоий оғриқлар, долзарб муаммолни нуқталарга қаратади. Шу маънода томоша жанрини тўлақонли "публицистик драма" деб белгилаш мумкин.

Давоми бешинчи саҳифада.

БУНЁДКОРЛИК СОЛНОМАСИ

Ҳар қандай халқнинг қандай яшаётганини билиш учун, энг аввало, унинг бунёдкорлик ишларига назар сол, деган гапда ҳикмат кўп. Сохибқирон Амир Темур бобомиз ҳам "Қудратимизни билмоқчи бўлсангиз, биз қурган иморатларга боқинг", дея сабоқ берганлар. Халқимизнинг ҳаёт тарзи, турмуш даражаси истиқлол замонида кундан-кун юксалиб бормоқда. Қадимий шаҳарларимизнинг янги қиёфалари, улкан ҳажмдаги бунёдкорлик, ободонлаштириш ишлари бунга мисолдир. Барча шаҳар ва кишлоқларимизда катта-катта иншоотлар, замонавий лойиҳадаги уйлар, ўқув муассасалари қад кўтарайтгани бугун жаҳон ахлининг-да эътирофига сазовор бўлмоқда. Юртбошимиз таъкидлаганидек, **"Биз кўлга киритган ютуқлар — миллий давлатчилик қурилиши, кенг кўламли замонавий ислохотлар натижасида иқтисодиётимиз эришган барқарор ўсиш суръатлари, аҳолимизнинг турмуш даражаси ва сифати юксалиб, юртимиз қиёфаси тобора ўзгариб, чирой очиб бораётгани — буларнинг барчаси халқаро майдонда муносиб тан олинаётгани, обрў-эътиборимиз ошаётгани ҳаммамизга катта ифтихор бағишлайди".**

"SHARQ" нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси томонидан ўзбек ва рус тилларида чоп этилган "Қадим шаҳарларнинг янги жамоли" ("Новые лики древних городов") номли китоб юртимизда олиб борилаётган ана шундай залворли бунёдкорлик ишларига бағишланган. "Мустақил Ўзбекистоннинг пойтахти" деб номланган Тошкент ҳақидаги мақолада шундай маълумотга дуч келасиз: "Буюк Ипак йўлида жўлашган,

"Шарқ юлдузи", деб таъриф берилган бу шаҳри азим беш йил муқаддам ўзининг 2200 йиллигини кенг нишонлади. Шоирлар шаҳарни жаннат боғларига қиёслаб, бу кентнинг таригини татиб кўрган чумчуқ Маккадан ҳам қайтиб келади, дея таърифлашган. Биргина охириги юз йил ичида шаҳар худуди тўрт қарра кенгайиб, аҳолиси сони 16 баробар ўсди. Бунинг самарасида Тошкент Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги-

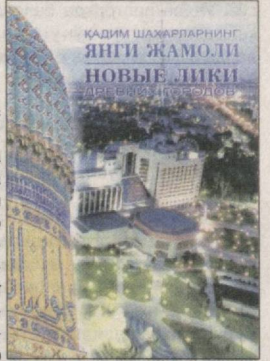
Жюль Вернининг "Кладиус Бомбарнак" романида ва ўтган асрда яратилган бошқа кўплаб асарларда учрайди. Кейинги 20 йилнинг ўзида бу рўйхатни қуйидаги китоблар тўлдирди: Нобел мукофоти совриндори Воль Шойннинг "Самарқанд ва менга маълум бошқа машҳур бозорлар", нуфузли Гонкурлар мукофоти соҳибни Амн Малюфнинг "Самарқанд", британиялик Жонатан Струуд ва Клайв Баркернинг "Самарқанд тумори" ва "Галили" асарлари ҳамда "Охириги фантазия" ва "Салтанат даври" видео ўйинлари шулар жумласидандир, дейилади Самарқанд ҳақидаги "Тамаддунлар чорраҳаси" номли мақолада. Бундан ташқари, китоб саҳифаларидан жой олган шаҳару кишлоқларимизнинг кўркам қиёфаси акс этган рангли фотосуратлар ҳам ўзида истиқлол шуқуҳини англайиб турибди. Халқимизнинг бунёдкорлик салоҳиятини намойн этувчи китоб ҳамюртларимиз, айниқса, ёшларимиз севиб мутолаа қиладиган, қалбларини фахр-ифтихорга тўлдирадиган семвили асарлари қаторидан жой олиши шубҳасиз.

Ўн минг нусхада чоп этилган ушбу китоб муаллифи ва тузувчиси Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист А.Усмонов.

Муборак бўлсин!

даги энг йирик беш шаҳардан бирига айланди. 2012 йилда мамлакатимиз пойтахти нуфузли "Economist" журналининг Economist Intelligence Unit бўлими талқини бўйича жаҳондаги яшаш учун қулай бўлган шаҳарлар рейтингига 140 та давлат ичида 58-ўриндан жой олди ва Марказий Осиё ҳамда Кавказ минтақасидан рейтингда ягона вакил бўлди".

Калбларда фахр-ифтихор туйғусини уйғотадиган бундай маълумотларни "Нукус — йирик саноат, илм-фан ва маданият маркази", "Анджон истиқболга юзланган шаҳар", "Бухоро — маънавият бешиги", "Жиззах — анъаналар ва замонавийлик уйғунлиги" каби юртимизнинг бошқа гўзал шаҳарларига берилган таърифи тавсифлар орқали ўқиб олишингиз мумкин. "У ўз номининг кенг тарқалган "Семиз кент" — "бой, унмодор шаҳар" деган изоҳли шарҳларидан барига мос келади. Кўп асрлар илгари унинг шуҳрати шунчалар улғу эдики, номининг ўзи хорижликлар учун катта нуфузни аңглатарди. Шаҳар таърифи машҳур адиб

Барно СУЛТОНОВА

ФАЙЗУ ФАРОФАТ

Сарвар МАМБЕЎВ олган сурат.

Йил келиши — Наврўздан

Ҳазрат Алишер Навоийнинг "Ўзум сори боқма, сўзум сори боқ", деган пурмаёно ҳикматларига амал қилсак, улғу шоир ўз ижодида юксак маҳорат билан қўллаган сўзлардан бири — Наврўз сўзи ва бу сўзнинг теран маъно талқинларига гувоҳ бўламиз. "Садди Искандарий" достонининг 84-бобида шоир ўзининг Оллоҳга шуқрим, йил яхши келиб, бахтим, ғайратим, илҳомим ижодий ишимга ривож бериб, бу шоҳона китобни, яъни энг катта достонни, 89 боддан иборат "Садди Искандарий"ни ёзиб тугатдим, тугатганда ҳам беэзаб тугатдим, деган шуқронасини бадий талқин қилади ҳамда мазкур бобни Хусайн Бойқаронининг кичик ўғли Музаффар Хусайн мирзога бағишлайди. Навоий мазкур бодда шаҳзодага шоирона лутф, устозларга хос талабу меҳр билан насихатлар, тилагу истақларини битар экан, йилнинг яхши келиши Наврўздан, баҳордан аён бўлганидек, элу юрт Наврўзнинг оламни ёритувчи юзидан кўп умидвор, деган ҳаётий ҳулосаларининг поэтик талқинини қуйидагича ифодалайди:

Улус чехран олам афрўзидин,
"Билур йил келишини Наврўзидин".

Кўриниб турибдики, шоир ушбу байтда ирсолни масал санъати ёрдамида доно халқимизнинг "Йилнинг яхши келиши баҳордан маълум" деган мақолини ўринли ишлатган. Навоий байтда баҳор сўзи ўрнида Наврўз сўзини қўллаб, сўз ўйини ясади: биринчидан, 21 март кунига тўғри келади Наврўз айёмига ишора қилса, иккинчидан, "афрўзидин — Наврўзидин" шаклида гўзал ва мантиқан изчил қофиялар ижод этади ҳамда талмех, таносуб санъатлари воситасида баҳор чоғи, янги йил кириб келган вақтга, дуо, тилак, ниятлар ижобат бўладиган улғу кунга ҳам ургу беради. Демак, Навоий бу ишоралари билан нафақат шаҳзода-ни, балки барча инсонларни эзгуликка ундайди.

Буробия РАЖАБОВА,
филология фанлари номзоди

ФАХР ВА ВИЖДОН ИШИ

Атоқли шарқшунос олим Е.Э.Бертельснинг "Навоий" монографиясининг ("Тафаккур қаноти" нашриёти, 2015) ўзбек тилига таржимаси нашр этилди. Таржимон филология фанлари доктори, профессор И.Мирзаев. Олим китобнинг илк саҳифаларидаги "Мутаржим муқаддимаси" мақоласида Е.Э.Бертельснинг хизматларини холисона таърифлашни мақсад қилганини алоҳида таъкидлайди.

И.Мирзаев "Навоий" монографияси таржимасига дабдурустдан киришгани йўқ. У Шарқ адабиёти билимдонини, навоийшунос олим, улғу шоир асарлари тили бўйича йирик мутахассис сифатида бу масъулиятни ишга қўл урган. Мазкур нашргача И.Мирзаев Е.Бертельснинг "Навоий ва Аттор", "Жомий", "Искандар ҳақида достон ва унинг Шарқдаги асосий версиялари" ва Навоийга оид бошқа мақола-ларини ҳам ўзбек тилига ўғириб, чоп эттирган эди. Бундан кўринадики, "Навоий" монографияси таржимони бу асар

муаллифининг илмий-ижодий фаолияти, тадқиқотлари билан жуда яхши таниш.

Чунончи, "Мутаржим муқаддимаси"да у Е.Бертельснинг улғу ўзбек шоири ижодини чуқур билиши, ўша пайтда Навоий асарларини холисона ўрганишига асос солгани, умуман, навоийшуносликни диққат билан ўрганиши бошлаб берганини қайд этган. Бу мақолада олим, дастлаб, ўзига хос тадқиқот деса аризиғлик ўн уч банддан иборат "Навоий"

монографияси билан боғлиқ айрим мулоҳазаларини баён этади. Бунда таржимон асар муаллифининг таржиман ҳолини ёритишдан бошлаб, илмий фаолиятининг муҳим натижалар ҳақида сўз юритади. Е.Бертельс ижоди ва шахсиятига оид бу маълумотлар гарчи мумтоз адабиёт му-

Ўзбек мумтоз адабиёти

тахассисларига рус тилидаги манбалар орқали таниш бўлса-да, бироқ аксарият китобхонлар учун фақат шу таржима орқали илк бор етказиб берилган янгиликлардир. Хусусан, ўзбек китобхони "Мутаржим муқаддимаси"да келтирилган кўплаб факту далиллар орқали Бертельснинг Навоий ижодида холис, ҳалол ва шу билан бирга жонқуярлик билан муносабатда бўлганидан хабар топади.

Давоми тўртинчи саҳифада.

